

INFORMACIJA

**o realizaciji Projekta za obezbjeđenje podataka u slučaju katastrofe i drugih incidentnih
situacija**

(Disaster Recovery centar)

Podgorica, 10. april 2018. godine.

1. Uvodne napomene

Usvajajući i zakonsku i podzakonsku regulativu iz oblasti bezbjednog poslovanja, kao ključnog pojma informacione bezbjednosti, Crna Gora je započela proces usklađivanja lokalnih sa međunarodnim standardima u domenu poslovanja državnih organa i organa uprave, ali i svih organizacija koje koriste informacione sisteme.

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, kao tadašnji nadležni organ za oblast informacionog društva, je Vladi Crne Gore predložilo *Disaster Recovery* Strategiju (strategija za obezbjeđenje podataka u slučaju katastrofe za potrebe državnih organa i organa uprave u Crnoj Gori), koju je Vlada Crne Gore usvojila 2010. godine, čime je pokrenut projekat izgradnje *Disaster Recovery* centra.

Disaster Recovery Strategija obuhvata identifikovanje i zaštitu kritičnih poslovnih procesa i resursa neophodnih da se održi prihvatljiv nivo poslovanja, koji omogućava opstanak organizacije u slučaju katastrofalnog događaja. Ovi događaji mogu da budu prirodne katastrofe kao što su poplave i zemljotresi, teroristički napad i nepredviđeni tehnički otkazi informatičke opreme i infrastrukture.

Disaster Recovery centar (DR) je rezervna lokacija, na kojoj se podaci smještaju i čuvaju u realnom vremenu, a koja u slučaju katastrofe, preuzima funkcionisanje sistema sa primarne lokacije i omogućava korisnicima da nesmetano koriste informatičke servise i sisteme.

Na osnovu kriterijuma iz Strategije, a shodno međunarodnim standardima za odabir rezervne lokacije, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je za potrebe državnih organa i organa uprave u Crnoj Gori, postiglo dogovor sa Općinom Bijelo Polje da *Disaster Recovery* centar bude izgrađen u kompleksu poslovno rekreativnog centra "Nikoljac", gdje jedan dio objekta duži niz godina nije bio priveden namjeni.

Prilikom odabira lokacije uzeti su u obzir sljedeći kriterijumi:

- Standardna udaljenost od primarne lokacije (150km-200km);
- Druga seizmička ploha u odnosu na primarnu lokaciju;
- Razvijeni telekomunikacioni linkovi (optički);
- Pristup lokaciji sa više strana u slučaju incidentne situacije;
- Mogućnost fizičkog obezbjeđenja 24h;

2. Aktivnosti na realizaciji projekta

Vlada Crne Gore, na sjednici od 22.12.2011. godine, razmotrila je i usvojila Informaciju o realizaciji projekta *Disaster Recovery* centra za potrebe državnih organa i organa uprave koju je pripremilo tada nadležno Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije. S tim u vezi, Vlada Crne Gore je donijela zaključak da se sredstva u iznosu od 250.000 eura, opredijeljena za izgradnju objekta, prenesu na poseban giro račun Opštine Bijelo Polje i zadužila Opštinu Bijelo Polje da do kraja 2011. godine, raspisuje javni poziv za izgradnju *Disaster Recovery* centra.

Realizacija zaključka:

- 2.1. Opština Bijelo Polje, odnosno Direkcija za izgradnju i investicije, u cilju realizacije navedenog zaključka, objavila je Poziv za javno nadmetanje za izbor najpovoljnije ponude za izgradnju *Disaster Recovery* centra. Nakon ocjene dostavljenih ponuda, ugovor za izgradnju i opremanje *Disaster Recovery* centra je zaključen sa firmom „Fidijañ, kao najpovoljnijim ponuđačem, u iznosu od 167.635,61 eura,. Tokom izvođenja radova izvođač i nadzorni organ „Inženjernig d.o.oñ iz Podgorice evidentirali su nedostatke u postojećem objektu i u cilju otklanjanja uočenih nedostataka izvršena je revizija Glavnog projekta, koja je vrijednost iznosila 19.799,03 eura.
- 2.2. Uz prisustvo predstavnika Opštine Bijelo Polje kao Naručioca usluga, predstavnika izvođača radova firme ñFidijañ i nadzornog organa za praćenje realizacije navedenih usluga, 04.02.2013. godine, izvršen je prijem objekta i testiranje isporučene opreme. Elektrodistribucija Bijelo Polje je istovremeno odobrila privremeno priključenje navedenog objekta na nisko-naponsku distributivnu mrežu, na razvodni ormar neposredno uz halu, koji je napojen kablom PP00 4X120mm². Projektom *Disaster Recovery* centra predviđen je priključak PP00 4X240mm², što predstavlja optimum za nesmetan rad u punom kapacitetu opterećenja.

3. Implementacija servisa na *Disaster Recovery*

Ministarstvo za informacionu društvo i telekomunikacije je pripremilo i dostavilo Vladi Crne Gore informaciju o implementaciji servisa na *Disaster Recovery* lokaciji. Informacija je usvojena na sjednici Vlade Crne Gore održanoj 18.12.2014. godine.

Takođe, Opština Bijelo Polje je zadužena da, u što kraćem roku, donese odluku o ustupanju navedenog objekta Ministarstvu za informaciono društvo i telekomunikacije, kao i da kod

lokalne Elektrodistribucije ubrza postupak priključenja objekta DR na projektovani priključak PP00 4X240mm², kako bi se obezbijedio optimalni kvalitet napajanja *Disaster Recovery* centra, odnosno spriječio ili buduću otkazi u radu instalirane opreme.

Realizacija zaključaka

- 3.1. Općina Bijelo Polje je, na sjednici održanoj 26.12.2014. godine, donijela Odluku o prenosu prava raspolaganja na nepokretnostima Vladi Crne Gore, čime je izvršila prenos vlasništva objekta sportske hale „Nikoljac” u okviru kojeg je smješten *Disaster Recovery* centar.
- 3.2. Općina Bijelo Polje je sprovodila aktivnosti u cilju obezbjeđenja priključenja DR centra na nisko-naponsku mrežu, prema projektovanim potrebama, ali zbog nastalih problema koji se odnose na upotrebnu dozvolu cjelokupnog poslovnog centra „Nikoljac”, priključenje nije realizovano.

4. Aktivnosti Ministarstva javne uprave

Ministarstvo javne uprave, koje je u novembru 2016. preuzelo većinu poslova i nadležnosti nekadašnjeg Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, je na osnovu godišnjeg plana rada za 2017. godinu, izradilo dokument "*Disaster Recovery* plan". Ovim dokumentom definisan je strateški plan kojim organizacija obezbjeđuje oporavak ICT sistema i omogućava nastavak poslovanja u slučaju katastrofalnih događaja u data centrima ili u slučaju većih incidenata u ICT infrastrukturi, koji mogu da onemoguće normalan tok poslovnih operacija.

Ministarstvo javne uprave je tokom 2017. godine tražilo od Općine Bijelo Polje i Crnogorskog elektrodistributivnog sistema (CEDIS) informaciju vezanu za realizaciju direktnog priključenja *Disaster Recovery* centra na trafostanicu. Direkcija za igradnju i investicije Općine Bijelo Polje se dopisom br. 07/1-7407 od 25.07.2017. godine obratila CEDIS-u, sa zahtjevom da ispuni obavezu priključenja predmetnog objekta na projektovani priključak PP00 4x240mm².

Nakon zakazane usmene rasprave od 15.09.2017. godine br. 4514, između predstavnika Općine Bijelo Polje i CEDIS-a, postavljena je nova lista zahtjeva od strane Elektrodistributivnog sistema, da vlasnik objekta tj. Vlada Crne Gore, izradom novog elaborata, izuzme *Disaster Recovery* centar od ostatka sportske hale i pokrene potpuno novu proceduru dobijanja upotrebne dozvole, nakon čega bi oni izvršili direktno priključenje.

Polazeći od trenutnih okolnosti, povezanih sa poteškoćama u vezi priključenja *Disaster Recovery* centra na projektovani priključak, državni organi i organi uprave mogu uslovno koristiti *Disaster Recovery* centar kao rezervnu lokaciju za obezbjeđivanje kontinuiteta poslovanja.

5. Obezbeđivanje *dark fiber* veze

Osnovni preduslov za kvalitetno funkcionisanje *Disaster Recovery* centra, kao rezervne lokacije za obezbeđivanje kontinuiteta poslovanja, predstavlja njegovo telekomunikaciono povezivanje sa *Data* centrom organa drđavne uprave Crne Gore. Trenutno, ta veza je realizovana MPLS linkom kapaciteta 60Mbps, kojeg Ministarstvo javne uprave zakupljuje od Orion Telekoma.

Najkvalitetnija i najsigurnija telekomunikaciona veza koja se mođe uspostaviti između dvije fizičke razdvojene lokacije jeste *dark fiber* veza, tj. direktna optička veza. Kroz ovakav vid veze kapacitet prenosa je praktično neograničen. Zavisi isključivo od kapaciteta uređaja koji se postavljaju na njenim krajevima.

Željeznička infrastruktura Crne Gore AD raspolađe sa 72 optička vlakna od Podgorice do granice sa Srbijom. S obzirom da je najveći dio te optičke infrastrukture neiskorišten i da je Željeznička infrastruktura Crne Gore AD u vlasništvu Vlade Crne Gore, neophodno je preduzeti aktivnosti kojima bi se, bez ograničenja i uslova, omogućilo korišćenje dva optička vlakna.

Na ovaj naćin se trajno, kvalitetno i racionalno rjeđava pitanje povezivanja *Disaster Recovery* centra sa *Data* centrom u Podgorici. Ovo tim prije jer su, u skladu sa dva ranija zaključka Vlade Crne Gore, u toku aktivnosti na prenosu vlasništva jednog broja optičkih vlakana sa Željezničke infrastrukture Crne Gore AD na Vladu Crne Gore, za potrebe realizacije ugovora o javno-privatnom partnerstvu između Vlade Crne Gore i EOSS Industries Holding GmbH iz Austrije.